

Başlarken

Paris Anlaşması Yürürlüğe Giriyor, Yepyeni Bir Yapı Geliyor

İlge Kıvılcım, İktisadi Kalkınma Vakfı

Kyoto Protokolü'nün yerine geçecek yeni iklim değişikliğine yönelik rejim olan Paris Anlaşması bu yıl 4 Kasım'da yürürlüğe giriyor. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için küresel sera gazı emisyonlarının en az yüzde 55'ini oluşturan 55 ülkenin ulusal meclisinin Anlaşma'yı onaylaması gerekiyordu. Anlaşma uyarınca, bu iki kriterin karşılanmasından 30 gün sonra anlaşma yürürlüğe girecek.

Avrupa Birliği'nin (AB) onayı kritikti ve AB'nin onaylamaması sürpriz olurdu. Nitekim, 30 Eylül'de AB üyesi ülkelerin Çevre Bakanlarının onayıyla beraber anlaşma, 4 Ekim'de AP'de BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un katılımıyla düzenlenen oturumda onaylandı. Ardından Konsey onayı ile anlaşmanın yürürlüğe girmesi için önemli bir adım atıldı. Çünkü emisyon yüzdelik sınırı AB ile aşılmış oldu. 11 Ekim itibarıyla 75 ülke ulusal meclislerinde anlaşmayı onaylamış durumda. Türkiye'den ise resmi bir açıklama bulunmuyor.

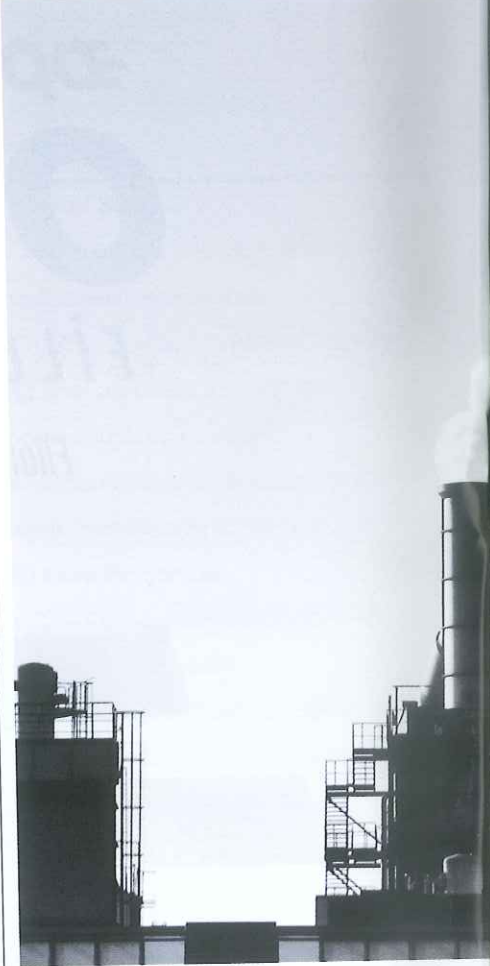
Peki Paris Anlaşması neydi? Paris Anlaşması, oldukça kapsamlı, yeni ve ucu açık bir yapı. Yani tüm ülkeler, Türkiye de dahil, Kyoto Protokolü'ne yönelik çalışmalara aşına. Paris Anlaşması oldukça yeni bir politika alanını oluşturuyor. Anlaşma, 2020'de Kyoto Protokolü'nün yerine geçecek yeni bir rejim olacak. Bu rejimde küresel ısınmanın 2100 yılı itibarıyla sadece 2 derece değil, 1,5 dereceyle sınırlandırılması amaçlanıyor. 2023'ten itibaren ülkelerin anlaşmaya yönelik BM'ye sundukları ulusal beyanları (INDC) her beş yılda bir gözden geçirilecek. Türkiye'yi de

Kyoto gibi sadece emisyon azaltım hedefi dışına çıkan anlaşma, sürdürülebilir kalkınma temeline dayalı, ülkeler için aslında daha esnek ve şeffaf bir kontrol mekanizması sunuyor

yakından ilgilendiren, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin Ek-I ve Ek-II listesi artık olmayacak. Gelişmiş ülkelerin emisyon azaltımında sorumluluk sahibi ve gerekli olanakları geliştirmekte olan ve fakir ülkelere sağlama yükümlülüğü olacak. Gelişmekte olan ülkelerin ise iklim değişikliği ile mücadelesindeki çabalarını teşvik eden tedbirler alınacak. Kyoto gibi sadece emisyon azaltım hedefi dışına çıkan anlaşma, sürdürülebilir kalkınma temeline dayalı, ülkeler için aslında daha esnek ve şeffaf bir kontrol mekanizması sunuyor. Anlaşma dahilinde yerel yönetimler, şehirler, ormanlar, özel sektörün rolü önemle vurgulanıyor. Uzun vadede ise karbonsuzlaşma hedefi üzerine yoğunlaşılacak. Anlaşma gereğince ayrıca IPCC 2018'de bir değerlendirme raporu yayımlayacak.

AB'de İklim ve Enerji Birliği Bir Arada

AB'nin anlaşma için sunduğu emisyon azaltım miktarı 2030 yılında 1990 yılına kıyasla yüzde 40. Avrupa Komisyonu iklim değişikliğini Enerji Birliği stratejisi ile birlikte yürütüyor. Ayrıca 2050 yılında emisyonlarda 1990 yılına göre yüzde 80 ila 95 arasında azaltım taahhütü

bulunuyor. AB'de emisyonların azaltımında AB Emisyon Ticaret Sistemi'nin büyük payı var. Düşük karbonlu ekonomiye geçiş için de Avrupa Komisyonu bu yıl sektörler üzerinden önerilerini açıkladı. Buna göre, AB ETS sektörleri dışında kalan ulaştırma, ormanlar, atık ve binalar üzerinden düşük karbonlu ekonomiye geçiş hızlandırılacak.

ABD ve Çin'in küresel emisyonlardaki payı toplam yüzde 40, AB'ninki ise yüzde 12. AB'de 2014 yılında yakıtlardan kaynaklanan kaçak emisyonlar (ulaştırma hariç) yüzde 55,1, ulaştırma yüzde 23,2 (havacılık dahil), tarımsal faaliyetler yüzde 9,9, sanayi ve ürün kullanımını yüzde 8,5 olarak açıklanıyor.

Türkiye'nin Onayı Özel Tanım ve Finans Başlığına Bağlı

Türkiye bu yıl 22 Nisan'da yapılan BM Genel Kurulu'nda anlaşmayı imzalayan ülkelerden biri. Ancak şu ana kadar Türkiye'nin onayı için resmi bir açıklama yapılmadı. Geçen yıl Paris'te yapılan müzakerelerde, Türkiye'nin onayının, anlaşmadaki özel tanıma ve finans başlığına bağlı olacağı açıklanmıştı. Türkiye, "ülkelerin farklı ulusal koşulları çerçevesinde ortak fakat farklılaştırılmış

sorumluluklar" esasına dayalı esnek bir anlaşmayı destekliyor. Türkiye gelişmiş ülkeler sınıfının yer aldığı İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin Ek-I listesinde bulunuyor ve finansal mekanizmalardan hâlâ yararlanamıyor. Bu özel konumu henüz anlaşma kapsamında kabul görmüş değil. Bu konunun bu yıl 7-18 Kasım'da Marakeş'te yapılacak COP 22'de gündeme alınması yüksek bir ihtimal.

Öte yandan, Türkiye'nin küresel emisyonlardaki payı yüzde 1,24 olmasına rağmen emisyonlar hızla artıyor. TÜİK'e göre, 2014'te toplam 467,6 milyon ton emisyonu havaya bıraktık. Bu oran 2013'te 459,1 milyon ton idi. Emisyonlardaki en büyük payı yüzde 72,5 ile enerji, yüzde 13,4 ile sanayi ve ürün kullanımı ve yüzde 10,6 ile tarımsal faaliyetler oluşturuyor. AB Emisyon Ticaret Sistemi'ne henüz dahil olmayan Türkiye, uzun vadede AB müktesebatına uyum için ulusal karbon pazarını azaltım aracı seçtiğine dair çalışmaları başlattı.

Ulusal Planlar Enerji Sektörünü Öne Çıkarıyor

AB'de yenilenebilir enerji kullanımı hızla artıyor. Ancak sektörler arasında

enerji, en büyük emisyon üreticisi AB'de. AB'nin resmi kurumlarından biri olan Avrupa Çevre Ajansı'nın son raporu, temiz enerji ve çevre koruma politikalarında öne çıkan AB'nin bile 2050 hedeflerini tutturması için üye ülkelerin bugünden başlayarak enerji kaynaklarını büyük oranda değiştirmesi gerektiğine işaret ediyor. Düşük karbonlu ekonomi için oluşturulan stratejik paketlerin başarısının da AB'de ülkeler arası planlamaya bağlı olacağı belirtiliyor.

Rapora göre ayrıca AB'de enerjinin yarısı fosil yakıtlardan üretiliyor. Türkiye'de de durum enerji sektörünü gösterdiği gibi, tüm ülkelerin INDC'lerine bakıldığında, enerji sektörü, Paris Anlaşması için ülkelerin en fazla çözüm sunduğu sektör.

22 Nisan'da başlayan imza süreci 21 Nisan 2017'de sona erecek. Anlaşmayı imzalamak yetmiyor. Bu noktada Kyoto Protokolü'nü hatırlayalım. Protokolü ABD gibi imzalayıp onaylamayan ülkeler var. Paris Anlaşması yürürlüğe girecek ancak geçen yıl Paris'te "evet" diyen 195 ülkenin onayı, küresel bir dönüm noktası niteliğinde. AB'ye aday ülke olarak Türkiye'nin de bu rejimde temiz politikalarla yer alması önemli. **E**